

Ceklinski ribolovi

Janko Lopičić, Cetinje

U ceklinske ribolove spadaju ovi ribnjaci, ili kako ih mještani zovu »oka« ili »brodovi«: Grab, Ploča, Ranj, Bazagur, Karuč, Kaluđerovo Oko, i Đurovo Oko. Ovi ribolovi se nalaze pribrežno Skadarskom jezeru, uz Rijeku Crnojevića od pristaništa Lipovik pa do njenog ušća u Skadarsko Jezero i uz rijeku Karuč od njenog izvora do ušća u Rijeku Crnojevića. Pomenuti ribolovi su označeni dubinom i unutrašnjim izvorima, koji u jesen i zimsko doba, toplinom svoje izvorske vode prikupljaju sitnu i krupnu ribu, iz Skadarskog jezera, naročito kada su Ceklinsko Polje i lugovi poplavljeni izlivom ovih rijeka i nadošlom vodom iz Jezera.

Ovi ribolovi su i u srednjem vijeku bili najbogatiji ribolovi na Skadarskom Jezeru, a pripadali su prvo vranijskom manastiru a docnije cetinjskom. Početkom XVI. vijeka ove kao i ostale ribnjake zaposjeli su Trci, držali ih i koristili do početka XVIII. vijeka, t. j. oko 200 godina, dok su ih prodali Ceklinjanima. U ovim ribolovima se najviše lovila ukljeva u zimskoj sezoni, t. j. u vremenu od oktobra do sredine mjeseca marta. Lovilo se na najprimitivniji način, i to prsto napravljenim isprepletenim prućem (šibljem) koje je malo ličilo mrežama. Ove »mreže« su spajali i pričvršćivali na dugačke kočeve i spuštali na dno ribnjaka, sve tako jednu do druge a lovci su u čunovima složno i jednovremeno vukli ove »mreže« i izvlačili ih sa ribom napolje. U to vrijeme čunovi (čamci) bili su od jednog komada drveta t. j. bilo je obično izdubljeno drvo u vidu korita a spremno da primi najviše do tri čunovi i po obliku i po veličini kao današnji, što je značio veliki korak u napretku. U to vrijeme i na taj način samo naimanji dio ribe se lovio, te su ribolovi postajali sve bogatiji ribom. Ostalo je u predanju, da se zimi, kada se na velikoj hladnoći ukljeva zbija u guste hrpe i kada je upola mrtva i nepokretna, slobodno rukama hvata, kao i to da je veslo pobodeno u riblju masu samo moglo stajati. U pojedinom ribnjaku moglo se odiedanput uloviti, i to sa takvim sredstvima do 100.000 kilograma ukljeva. Poslije kupovine ovih ribolova od Turaka Ceklinjani su ukljevu lovili i tzv. »vršama«. Vrše su od pruča opleteni košiči sa dva uska grla a sa širokim bokovima. Lov je bio stvarno praktičniji i bilo je lakše rukovati, te je i pojedinac mogao loviti. Tek docnije u drugoj polovini XVIII. vijeka počela su se nabavljati i upotrebljavati bolja i podesnija (lovidbena) sredstva za lov, kao: udice, pari, koca i na kraju mreže od kojih se prave i gribovi. Neka od ovih sredstava su sami lovci vremenom i kroz praksu usavršavali dok su mreže dobavljali sa strane iz Venecije, Trsta i Dalmacije.

Pomenuti ribolovi bili su feudalni posjed, kako manastira zetskih tako docnije i begova žabljačkih, a lov su obavljali kmetovi za biednu nagradu u naturi (dobijajući najgori dio ulovljene ribe). Riba se koristila uglavnom za prehranu vlasnika bilo u svježem i u suhom stanju, dok se u bogatijim ulovim i izvozila za Tursku i Veneciju. U vrijeme turske vladavine nad ovim ribolovima, oni su bili vlasnost begovskih porodica grada Žabljaka i to: Omarovića, Avelića, Omerovića i Kimkovića.¹ Poslije istrage i progona obodskih poturčenjaka (oko 1707—9) Ceklinjani su se stalno pomijerali dalje niz obalu Rijeke Crnojevića i zaposjedali, bilo od Turaka bilo od susjednih plemena i sela, komad po komad zemljišta. Poslije pohare Crne Gore od strane Sulejman-paše 1690. g. a pogotovo Čuprilič-vezira 1714. g. stanovništvo današnjih sela: Metrizi, Dobrska Župa, Češliari, Drušiči, Rvaši, Bobija i Prevlaka izbjeglo je listom ka Srbiji i Banatu.² pa su se naskoro poslije turskog povlačenja na to slobodno zemljište naselili i tukli sa Turcima oko pojedinih ribnjaka (osobito oko Karuča i Volča), ali kao nevični i bez lovidbenih sredstava skoro nikada ih nijesu mogli koristiti i kada su bili stvarni njihovi gospodari. Ceklinjani su se sa Bjelicama, kao sa svojim novim komšijama često svadali i sukobljavali, što su Turci iskoristili i potisli Bielice iz lugova (Vanjski lug i Goveđi pristan), iz Bobije i Prevlake. Ali i sukobi Ceklinjana sa Turcima postajali su sve češći i ozbiljniji te se

već počela biti bitka i za ova bogata dobra — za ribolove. Tadašnji knez i starješina Ceklinjanima bio je Marko Lopica (Lopičić),⁴ koji je smjelo i pametno vodio svoje pleme. Marko je vješto koristio izvjesne nesuglasice između udioničara u ribolovima — žabljačkih begova i stupio u tajne pregovore sa nekim od njih, koje uspije i podimititi. Ovo je knez činio u najvećoj tajnosti od žabljačkog zapovjednika Omer-bega Omarovića, koji je mnogo mrzio Ceklinjane zbog čestih sukoba sa njima. Podmićeni begovudioničari obećaju knezu da će prisiliti i Omer-bega na prodaju ribolova Ceklinjanima. Turcima se nije bilo lako i jednostavno osloboditi svog bogatog imetka-ribolova, ali nešto pod pritiskom (vojničkim) i trpeći sve veće neuspjeh u sukobima sa Ceklinjanima, a s druge strane zbog međusobne nesloge, privolješe se na prodaju, i stupe u pregovore sa knezom. Tako Turci za 1.000 groša prodaju Ceklinjanima ribolove: Grab, Ploče, Ranj, Bazagur, Karuč, Volač, Kaluđerovo i Đurovo Oko i načine tapiju (kartu pisanu na pergamentu).⁵ (Ova tapija se čuvala kod potomaka kneza Marka, dok ovi nijesu početkom prošlog vijeka izumrli, te je i karta nestala). Poslije vrlo povoljne kupovine ribolova u Turaka, Ceklinjani sazovu plemensku skupštinu (zbor), koja kao najveća vlast riješi, da je ovo dobro (ribolovi) zajednički posjed čitavog plemena Ceklina i načine pisani zavjet (ugovor) ove sadržine:

1. Da u ribolovima ima svaki ceklinski dom jednaka prava, kako vojvoda i vojnik tako i samohrana sirota.
2. Da su ribolovi za navijek vjekov nedjeljiva plemenska zajednica — komunica,
3. Da se zajednički ribolovi ne smiju prodavati, zaduživati, zalagati niti u miraz davati,
4. Ako se ceklinski dom iseli iz plemena njegov dio ostaje u plemenskoj zajednici, sve dok se iseljenik ili njegov potomak po muškoj lozi u pleme ne povrati i
5. Ključ svemu, da je proklet i anatemisan od gospođa boga i svega plemena svaki onaj koji bi se drznuo rušiti ovu ustanovu.⁶

Ovaj svoj pismeni ugovor Ceklinjani su potvrđivali kod svih vladara crnogorskih (i ova karta je isto izgubljena sredinom prošloga vijeka). Kupovina ribolova je bila oko 1832—34 g. Da bi ovu kupljenu imovinu osigurao plemenu kao i to da bi sa pograničnim Turcima živio mirnije, knez Marko pođe u Travnik da potvrdi tapiju t. j. ugovor sa žabljačkim Turcima (jer je Žabljak pripadao pašaluku skadarskom a veziratu travničkom). Kako knez nije mogao lako skupiti u plemenu 1.000 groša da isplati ribolove Turcima (vjеровatno da je groš tada bio mnogo jači po vrijednosti nego docnije) to je bio prisiljen da vladici Savi prodatne ribolov Volač, i tako otuđi iako mali ali odličan ribolov.

Ceklinjani su svoje ribolove naskoro počeli iskorištavati trudeći se da što više usavrše lovidbena sredstva. Kroz nekoliko godina na svom plemenskom zboru donose odluku da se udioničarem ima smatrati svaki muškarac sposoban za pušku, t. j. od svoje 14 godine pa stariji, a gdje u porodici takvoga nema, računa se jedan dio. Ovo je urađeno s obzirom na opasnost i potrebu borbe i odbrane svoje imovine od Turaka i drugih plemena, te je ovakav karakter vlasnosti i njena korišćenja bio potreban i ujedinjavao je sve udioničare. A 1835. g. Ceklinjani promijenjene na svom plemenskom zboru ovu odluku i riješe da se udioničarem ima smatrati svaka muška glava, a u porodici gdje je nema da ima jedan udio, koje je kao osvještano pravilo trajalo do prvog pravilnika za ceklinske ribolove od 1. juna 1909. godine, od kada se kao udioničarima računaju domovi ili »verige«. U vrijeme računanja dijelova t. j. udjela na muške glave, računavalo se svako muško diete rođeno do na Mitrovdan — 8. novembra svake godine da bi se smatrao udionik za nastupajuću lovačku godinu t. j. sezonu.

Vladika Petar I. bio je kod manastirskog ribolova Volča sagradio kućicu i iskorišćavao je svoj ribolov. Bio je dobio iz Krajine neke Šuštere, koji su dolazili i donosili lovidbeni alat i lovili Volač, i koji su često i Cekli-

njanima lovili. Jednom prilikom Ceklinjani se naljute na vladiku, protjeraju Šuštere i zapale kućicu vladčinu. Vladika prokune Ceklinjane i uputi se ka Cetinju, dok ga ovi stigoše u dobrsku Čeliju, moleći ga da skine kletvu i obećavajući mu dati ribolove Karuč i Kaluđerovo Oko u vlasnost kao i sagraditi lijepu kuću za zimovnik. Vladika skine kletvu i pristane da mu Ceklinjani sagrade kuću, a ponudene ribolove ne htjede primiti u vlasnost već da od istih dobija samo sedmi dio od ulovljene ribe. Ovo Ceklinjani rado učine i sagrade tzv. »vladičinu kulu« više ribolova Karuča (koju zapali i razori Omer-paša 1862. g. jer su se iz iste branili 32 Ceklinjanina) koja je vladici bila zimovnik, i sve do svoje smrti dobijao je sedmi dio ulovljene ribe iz pomenuta dva ribolova. Poslije smrti vladike Petra I. 1830. g. Ceklinjani na svom plemenskom zboru od 10. juna 1831. g. riješe da ovaj zavjet, t. j. 7-i dio ulovljene ribe iz Karuča i Kaluđerova Oka, i dalje daju manastiru cetinjskom.⁷ Odluke ovoga zbora potvrdio je i knjaz Danilo odnosno Senat crnogorski 16. augusta 1855. godine.⁸ Vladika Rade zamijeni ovaj sedmi dio tzv. »sedmi sak«, sa 100 taliera, u zlatu godišnje, knjaz Danilo u 100 cekina, a knjaz Nikola u 100 napoleona. Ali odlukom crnogorskog Šenata od 25. marta 1868. g. ova dva ribolova proglašavaju se vlasništvom cetinjskog manastira, »ier spadaju u meteh kud hrisovulja Ivan-begova piše.«⁹ Ceklinjani su nezgodovali što im se bespravno od predaka kupljena i krvlju branjena imovina na taj način otuđuje, te knjaz Nikola oba ribolova vraća plemenu 1887. g. s tim da Ceklinjani daju cetinjskom manastiru godišnje po 1400 kruna. Međutim uprava cetinjskog manastira je ponovo u toku I svietskog rata uzela ova dva ceklinska ribolova Karuč i Kaluđerovo Oko, a docnije ih uz svestranu podršku reakcionarnih velikosrpskih režima i pravno prisvojila. 1923. g. ceklinsko pleme je ušlo spor sa manastirima za povraćaj u vlasnost ova dva ribnjaka, ali branjeno i zastupano od drugova Jovana Tomaševića i Marka Mašanovića — poznatih crnogorskih komunističkih vođa — nije moglo dobiti ovu parnicu. Tek borbom napredne ceklinske omladine 3, 4 i 5 decembra 1934. g. Ceklinjani prisilno preuzimaju rukovodstvo nad svojim bogatim kolektivnim posjedom — ribolovima, oslobađaju ih plaćkaških uprava i prisiljavaju upravu cetinjskog manastira da ova dva ribolova dađe plemenu u formi zakupa a ne pojedincima — zakupnicima kao ranije. Novo rukovodstvo nad ceklinskim ribolovima pokušava obnoviti parnicu sa manastirima za povraćaj svoja dva ribolova u vlasnost, u čemu se nije uspijelo. Tek je to pitanje pravilno riješeno poslije oslobođenja i odlukom Sreskog narodnog suda — Cetinje svojom presudom od 18. oktobra 1946. g. kada ribolovi Karuč i Kaluđerovo Oko postaju vlasnost ceklinskog plemena.

U kapitalističkoj Jugoslaviji ceklinski ribolovi su sve manje koristili većini udioničara budući su bili prihodi prisvajani i plaćkani od strane uprave i pojedinih trgovaca. Ni donošenjem pravilnika za ceklinske ribolove od 21. februara 1921. g. ni sa formiranjem ceklinske ribarske zadruge 1927. g. nije se ništa postiglo, da se ovaj bogati kolektiv koristi jednako za sve udioničare, niti da se onemogućiti orimačina i lično korišćenje na račun zajednice. Poslije uzimanja ribolova od strane omladine i naroda (rukovođeni od Komunističke partije) 1934. g. i pored mnogih teškoća, pa i sukoba sa penarodnim režimima i režimskim ljudima u plemenu, ipak se mnogo uradilo i uspijelo da se ovo bogato dobro koristi kao opće-plemenska imovina. U nekoliko navrata profašistički režimi mobilizujući ne samo žandarmeriju nego i finanse i mornare pokušavali su, da pod imenom državnog sekvestra otmu Ceklinjanima ribolove i povrate ih trgovačkim i režimskim ljudima — šćardžijama, i šćekularcima. Tako je 10 novembra 1935. g. preko 150 žandarma, finansa i mornara sa predstavnicima načelstva sreza — Cetinje pošlo u motornim čamcima i sa automatskim oruđima da rasparaju lovce na ribolovu Ploča, i da otmu ribu (koja je bila toga dana ulovljena), lovidbena sredstva kao i prevozna sredstva. Ali nijesu uspjeli, već su naišli na žestoki otpor ujedinjenog plemena koje se za nepuna dva sata sakupilo u jačini od preko 1.000 ljudi spremnih i životima braniti svoje ribolove. Tako su se kukavički povlačili i pred narodom kapitulirali režimlje i njihov aparat, te, za ceklinske ribolove »bartolomejske noći«, kada se je ispoljilo rijetko jedinstvo

udioničara spremno da krvlju brani od svakog eksploatatora svoje interese. Zahvaljujući takvom otporu i jedinstvu Ceklinjana režim je bio prisiljen da to stanje i legalizuje, priznajući i odobravajući Statut za ceklinske ribolove od 22. decembra 1935. g. kao i formiranjem ceklinske ribarske zadruge od 25. jula 1937. g. Tako ubuduće se ni režim ni njegovi ljudi u plemenu nijesu usuđivali da naruče na ribolove, iako nijesu nikada prestali da rovare i prave sve moguće smetnje i neprilike. Sa ovim uspjesima ne samo da se pleme Ceklin koristilo svojom imovinom koja se, kao i ono nekada pošteno i ravnopravno koristi od strane svih udioničara, nego se i politički svijeste plemeni, povraća se izgubljeno povjerenje, i moralno se objedinjavaju udioničari u ribolovima, kao i po drugim zajedničkim interesima. Ovo rukovodstvo i vlast naprednih i borbenih ljudi nad ribolovima trajalo je neprekidno do Ustanka 1941. g. I u toku narodnooslobodilačkog rata periodično se je koristilo za oslobodilački pokret, s obzirom na svoj geografski položaj. Poslije oslobođenja na svom plemenskom zboru od 23 aprila 1946 g. Ceklinjani jednoglasno odlučuju da u duhu Ustava Federativne Narodne Republike Jugoslavije ceklinski ribolovi proglašavaju opće narodnom imovinom tj. državnom imovinom.

Interesantno je napomenuti i druga zajednička komunalna dobra koja su kolektivno obrađivali i iskorišćavali Ceklinjani za izvjesni vremenski period. Naskoro poslije kupovine ribolova Ceklinjani uz pomoć Dobrljana, Začirana, Ulića, Bokovljana i Kosijera uspijevaju protjerati Bjelice natrag u Katunsku Nahiju,¹⁰ i oteto zemljište zaposjedoše (jedino su Dobrljani ostali na dijelu dobivenog zemljišta - Dobrska Župa). Tako su Ceklinjani postali gospodari i vlasnici pored bogatih ribolova, i plodnih lugova, i današnjih ceklinskih župa (Meteriza, Žešljara, Drušića, Rvaša, Bobije i Prevlaka). Plodnu obradivu zemlju i livade pored Jezera kao: Pejak, Murteziju, Vanjski Lug, Rudine, ispod Odrinske Gore, oko Ploče i t. d. dijelili su na bratstveničke dionice koje su ovi kolektivno radili. Ceklinjani su oko ribolova i u Župama imali i držali stalne stražarnice neprekidno pod vojničkom zaštitom koje su čuvali i branile ova kolektivna dobra. Svoje ogromne prihode sa tih dobara pribirali su i donosili na Rijeku i smještali ih u žitne hambare, koševе i druge prostorije, kako žito, taku i ribu (u suhom stanju) i slično. Ceklinjani su se obilato bavili i stočarstvom i ljeti su kolektivno pasli planinu Obzovicu, Zabrđe (koje su kasnije prodali Ljubotinjanim i Katunjanima i Ceklinštak, a s jeseni i zimom zgodna ispašišta: Vjetuš, Bautina, Pržnik, Vranj, Guguljev Ubao, Vezac i Bobiju. Ceklinske Župe i naselja pored Jezera Ceklinjani su tek poslije 1770. godine konačno naselili, što znači da su za skoro pola vijeka sva svoja komunalna dobra zajednički posjedovali (podijeljena na bratstva osum ribolova i nekih pašišta), zajednički radili, iskorišćavali i od neprijatelja branili. Rijeka Crnojevića je od 1804. g. postala glavna pijaca ne samo ovoga kraja nego i tadašnje Crne Gore što je naročito mnogo koristilo Ceklinjanima koji su mnoge svoje viškove kao ribu, žita, stoku i dr. prodavali i preko raznih trgovaca i izvozili. Ceklin kao »mali Srijem« postao je bogat te su svoje proizvode prodavali na strani odakle su za iste kupovali čamce, lovidbena sredstva i druge svoje potrebe. U vrijeme zajedničke vlasnosti i korišćenja svojih dobara Ceklinjani vođarstvu nijesu obraćali skoro nikakvu pažnju (a lozu je Čuprilić bio skoro uništio dok ih Bjelice nijesu ni pokušali obnoviti), a to tek čine poslije raspačavanja i konačne podjele zajednica - komunika na porodice odnosno na puške krajem XVIII. vijeka. Ceklinjani su zajednički još 1724. g. na Gornjem Ceklinu sagradili sedam ublova zv. Durmitor.^{11, 12}

Ceklinski ribolovi, ovaj najveći i najbogatiji posjed plemena Ceklina imao je za sve vrijeme postojanja tj. za više od dva vijeka svoj nepisani ali tradicionalno čuvan, poštovan i primjenjivan način upravljanja, načina rada i njegova korišćenja. Najveća vlast u ribolovima (kao i u svima drugim pitanjima plemenskog života) bio je plemenski zbor, koji se održavao redovno svake godine 8. maja (na Markov dan), plemenski zborovi održavani su obično: na Pejaku, na Grabu, na Poru i pod Pavlovom stranom. Na tom plemenskom zboru bivše ribolovno rukovodstvo zvano »brodske stariješe« polagali su računa o radu u prošloj lovačkoj godini oktobar-mart, i na istom se biralo novo rukovodstvo za nastupajuću lovačku sezonu.

Brodске starješine unaprijed se brinu za lovidbena sredstva, za uređenje stražarnica, za red stražarenja, za zajedničko sušenje kao i za druge potrebe ribarenja. Stražarnice su podijeljene bile na bratstva (dvanaest), ali svakako tako da jednako vrijeme svaki udioničar vrši tu dužnost, naime čuva ribnjake ne samo od lopova (koji bi lovili u »zabrane«), nego i od ptica (koje ribu uznemiruju), da prati kretanje ribe i obavještava broskog starješinu kad je »prilika« za lov i dr. Straže se održavaju samo u lovačkoj sezoni t. j. počev od 1 oktobra i zaključno sa 15 martom. Naveče se ispred ribnjaka loži vatra koja mami ribu i za država je u ribnjaku. Sve do I. svjetskog rata brodske starješine kao i stražare, zatim radovi za napravu griba, njegovo krpjenje, za patroliranje kao i za sve druge poslove nijesu se nagradivali, već su sve te poslove naizmjenično udioničari obavljali. Ulovljenu ribu su dijelili na licu mjesta na »djelove« t. j. na udjele, prvo na domove, zatim na puške, onda na muške glave i opet na domove, odnosno na vjerige. U lovu sa gribom učestvuje obično 150 do 180 lovaca koji zastupaju sve udioničare t. j. svaki lovac pretstavlja nekoliko djelova, ranije po 10 i više udjela, a docnije (kada se računa na domove) po 5 do 8 udjela. Svakih 10 udjela zovu se »loza djelova«. Lovac dobivenu ribu za odgovarajući dio udjela dijeli udioničarima koje zastupa. Najveći dio ribe se suši u ribarskim kućama kojih ima skoro na svakom ribnjaku svaki Ceklinjanin. Od bogatijih lovova a na predlog brodskih starješina prodaje se izvjesna količina ribe i izvozi za nabavku lovidbenih sredstava (mreža, griba, konopa i lađa). U boljoj lovačkoj sezoni moglo se sredinom prošloga vijeka uloviti čak do 2 miliona kg ribe t. j. ukljeve koje ima naiviše i koja je najkorisnija. Ulovljena riba se dijeli »bagašima« (15 kgr.) na djelove. Kako u plemenu prije pola vijeka malo ko da je bio pismen to brodske starješine nijesu imale nikakvih zabilježaka niti evidencije, već je svaki lovac na svom štapu ili na sivišii zarezom bilježio koliko je primio ribe, kako za sebe tako i za djelove koje zastupa. Ako je koji udioničar bio uhvaćen u krađi (da mrežom krijući lovi), da nesavjesno stražu obavljao, da ne patrolira, ili pričinio na ma koji način štetu ribolovima t. j. zajednici, odgovarao bi plemenskom zboru, koji je donosio punovažne odluke. Predviđeno je bilo da najteži prestrup može biti kažnjen, što će prestupnik izgubiti udio u ribolovima što bi se smatralo i najvećom sramotom. Ali kako je vladalo visoko povjerenje i solidarnost udioničara to je vrlo rijetko bilo prestupa, a ne pamti se ni jedan slučaj, da je neko izgubio udio u ribolovima. Ovakav demokratski poredak ne samo u ribolovima nego i u svim problemima života, rada horbe plemena — naravno kao i u drugim plemenima Crne Gore — mogao je da vlada u patrijalhalnoj Crnoj Gori, u kojoj je svako pleme činilo i imalo svoju autonomiju. U početku ovoga vijeka i u ribolovima kao i u životu Crne Gore uoče, imamo začetak kapitalističke privrede i kapitalističkih odnosa u njoj, koji su prvo stanje, demokratski red i odnose ubrzo izmijenili. Pogotovo u kapitalističkoj Jugoslaviji svi ovi i slični kolektivni i komunice, bilo plemena, bratstava i sela nijesu se mogli održati, a da se na svima njima ne primijeni kapitalistička zakonitost: pljačka i bezdušna eksploatacija, trgovačko i pojedinačno bogaćenje a masovno osiromašenje. Tako su i ceklinski ribolovi bili predmet bogaćenja pojedinaca obično režimlja — trgovaca, posied se bezrazložno zaduživao i padao čas pod državni, općinski, a čas pojedinaca — špekulanata sekvetar, a sve na račun udioničara koji su sve manje imali koristi od svog bogatog posjeda. A 1934. g. borbom omladine rukovođene Komunističkom partiom ribolovi se vraćaju plemenu t. j. svojim vlasnicima koji ga ponovo, kao ono nekada racionalno koriste i pravedno dijele njegove prihode.

Ceklinjani svoje ribolove love uglavnom velikom mrežom zvanom grib. Ovaj grib je u obliku crnogorskog pasa (pojasa) dug od 300 metara, sredinom širok do 20 metara a krajevima sve manje dok se širina na krajevima ne svršava obično sa 2 do 3 metra. Na oba kraja griba čvrsto se privežu preko drvenog »kljenika« (drveta) deblji konopci dugi preko 100 metara. Prije početka lova grib se namjesti t. j. »prečini« u velikoj lovačkoj lađi iz koje se baca u ribnjak. Pod komandom dotičnog broskog starješine (njih ima 4 odnosno po jedan za svaki veći ribolov) grib bacaju

— spuštaju u vodu — »vještaci«, a »grabe« mu gornju obrvu (ivicu) isto vještaci koji se nalaze u čamcima pozadi lađa. Tako se sa gribom zahvati glavna riblja masa koja boravi u ribnjaku, i koju treba izvući napolje, na već određeno mjesto zvano »stanje«. Najveći dio lavaca vuče konopima grib napolje, manji dio njih »steže« obrve, neki gaze, a svi skupa rade pod jedinstvenom komandom nadležnog broskog starješine. Tako vlada stroga podjela posla u toku čitave akcije t. j. lova koji obično traje do 2 sata. Poslije izvlačenja griba sa ribom riba se presipa u lađe odakle se odmah dijeli udioničarima, a grib lovci iznose u brdo i šire ga da se suši. Ribolovi Grab, Karuč, Volač, Kaluđerovo i Đurovo Oko se ne love gribom već samo mrežama, pošto se u njima nalazi veliko kamenje i grib bi se pocijepao. Gribom i mrežama (ukljevničim) lovi se samo ukljeva koje najviše ima u Skadarskom Jezeru, dok se drugim sredstvima u daleko manjim količinama love druge ribe kao: skobalji, krapovi, bjeliši, jegulje, lole i dr. i to samo pojedinačno svaki lovac za sebe i svoje lične potrebe. U bivšoj Jugoslaviji se pokušalo od riblje krljušti (od ukljeve) praviti esencija za vještačke nakite i bisere, u čemu se imalo velikog uspjeha (ova krljušt se izvozila u Pariz). Ali nesavjesni rukovodioci ribolova i razni trgovci — špekulanti onemogućće i ovaj bogati prihod plemenu koji bi iznosio do 2 miliona ondašnjih dinara. Prelaskom ceklinskih ribolova u državnu svojinu (odlukom Ceklina na plem. zboru od 23 marta 1947.) postoje svi uslovi za njihovo racionalno korišćenje u koju svrhu se na Rijeci i gradi riblja industrija koja će ribu ne samo loviti, sušiti, konzervirati nego i njenu krljušt preradivati i kod nas praviti nakite, biserje i druge umjetničke vrednosti. Ovi bogati — na Skadarskom Jezeru najveći i ribom najbogatiji — ribolovi će u novoj socijalističkoj Jugoslaviji postati veliko i napredno kolektivno dobro Crne Gore koje će se sa modernim sredstvima (lovidbenim i prevoznim) eksploatisati i postati naša jaka privredna grana.

¹ A. Jovičević i M. Strugar: »Slike iz prošlosti Ceklina« str. 97.

² A. Jovičević: »Riječka Nahija u Crnoj Gori« str. 572.

³ A. Jovičević: »Riječka Nahija u Crnoj Gori« str. 572.

⁴ Pod rukovodstvom kneza Marka izvršena je istraga obodskih poturčenjaka (Slike iz prošlosti Ceklina od Jovičevića i Strugara str. 78—84), a bio je plemenski starješina skoro 60 godina (ista knjiga str. 279.).

⁵ A. Jovičević i M. Strugar: »Slike iz prošlosti Ceklina«, str. 98.

⁶ Ovaj tekst zavjeta zabilježio je od riječi do riječi Mihailo Strugar od popa Pešike Mašanovića, koji je imao tekst zavjeta prepisan sa originala, a čije su sve zabilješke nehотиčno izgorjele u njegovoj kući na Ceklinu 1864. god.

⁷ Ova karta je sačuvana.

⁸ I ova potvrda prednje karte je sačuvana.

⁹ Karta je sačuvana u arhivi cetinjskog manastira.

¹⁰ Između Ceklinjana i Bjelica sukob i borba su trajali punih 17 godina, dok konačno oko 1742 — 43. godine nijesu povraćeni u Katunsku Nahiju (Jovičević i Strugar: »Slike iz prošlosti Ceklina«, str. 89—95).

¹¹ Sačuvana je karta o kopanju ovih ublova, (ovo ime ublovima dato je zato što je voda u njima vrlo hladna kao da je sa Durmitora).

¹² Kako je pleme Ceklin mimo ijednog crnogorskog plemena imao najveća i najbogatija komunalna dobra i kolektivno ih obrađivao i koristio, to istoričar Jašo Tomić u »Istoriskim zabilješkama o Crnoj Gori« kaže: da je u pl. Ceklinu postojao komunizam od nazad više od dva vijeka.